

Jeg vet ikke sikkert, men jeg kan tenke meg at det var Bjørne
Informasjonssjef Kjartan Røddland' barneår, som sto bak dette.
Informasjonsavdelingen
Bergen kommune
Historikeren fyrst i begynnelsen av januar 1944 og
satt inne i 4 måneder fordi han "saboterte" tyskerne.

Han ble tatt til arbeidstjeneste og bl.a. måtte han sortere
poteter. Alle de dårlige potetene lot han gå i den klingen
som var "tyskernes bing", Min mann var alt annet enn begeistret

Jeg ble nylig bedt om å gi en "beretning" om hva min mann
og jeg opplevet under okkupasjonstiden. Det grunnet "ryggesparten".
Det kunne ikke selv den tyske lege finne ut av. Min mann

Da krigen brøt ut i april 1940 hadde vi vært gift i 4 1/2 år.
Da han skulle bli undersøkt av tysk lege.

Vi hadde en jevnt bra økonomi, levet i et vanlig fredelig
ekteskap og hadde en krets av familie og gode venner boende
i Bergen. Våre to eldste barn, en gutt født før krigen var
4.2.1938 og en pike født 20.2.1940. Den yngste, en gutt født
16.8.1944.

En dag ringte det på hos meg da min mann var arrestert. Det
Fra tiden april 1940 og frem til november 1944 kan jeg for-
telle: Min mann var arrestert. Jeg fortalte han

En venn av oss måtte i dekning - tror det var i begynnelsen
av 1941, og bodde da hos oss en tid før han kom seg til England.

Senere, etter at denne mannen var reist, kom der en mann
"Pedersen" og spurte om vi kunne ta en eller flere i dekning.
Vi hadde et værelse på loftet som passet godt til dette, så
det fikk de bruke. Dette enkelte som kom til oss, men passet

Vi bodde da i min fars hus. Min far bemerket aldri disse
gjestene selv om han sikkert var klar over hva som gikk for
seg. Min far ble hjært til Bergen Kretsfengsel. Gestapo laget et

Vi hadde en nøkkel til dette værelse som lå i luken i skor-
stenen på loftet, om der kom folk når vi ikke var hjemme.

Jeg vet ikke sikkert, men jeg kan tenke meg at det var Bjarne Severud, som jeg kjenner fra mine barneår, som sto bak dette.

Vi ble pisket og slått i timer, jeg ble dradd. Min mann ble arrestert først i begynnelsen av januar 1944 og satt inne i 4 måneder fordi han "saboterte" tyskerne.

Han ble tatt til arbeidstjeneste og bl.a. måtte han sortere poteter. Alle de dårlige potetene lot han gå i den bingen som var "tyskernes bing". Min mann var alt annet enn begeistret for arbeidsinnsatsen og forsøkte stadig å komme ut av det. Klarte seg med å bli fritatt et par ganger grunnet "ryggsmarter". Det kunne ikke selv den tyske lege finne ut av. Min mann hadde av en legevenn fått forklart hvordan han skulle reagere om han skulle bli undersøkt av tysk lege.

Da min mann satt inne traff jeg Bjarne Severud som spurte meg hvordan det gikk med meg osv. Da begynte jeg å tro at det var han som sto bak våre "pensjonærer".

En dag ringte det på hos meg da min mann var arrestert. Det var en mann som kalte seg "Long Fellow". Han sa at jeg fikk økonomisk støtte nu min mann var arrestert. Jeg fortalte ham at jeg klarte meg økonomisk, men nei, jeg skulle ha penger for hver uke i denne situasjonen.

Jeg fortsatte med å ta imot folk inntil juni/juli, da vi måtte stoppe da jeg ventet mitt tredje barn i august. Alle "pensjonærene" som kom til oss hadde en hilsen fra "Pedersen".

Det hendte at jeg kjente enkelte som kom til oss, men passet på ikke å gi uttrykk for det. Det samme gjorde "pensjonærene".

November 1944 ble min mann og jeg arrestert om natten. Min far ble også arrestert, - fordi han var min far, ble det sagt. Min far ble kjørt til Bergen Kretsfengsel. Gestapo laget et forferdelig rot over hele huset, tømte skuffer og skap, men

heldigvis ble der ikke funnet noe. Så ble min mann og jeg kjørt til Gestapohuset i Veiten. Her ble vi forhørt på god Gestapo-måner. Vi ble pisket og slått i timer, jeg ble dradd over gulvet etter håret. Min mann ble låst i sittende krokettstilling ved hjelp av et kosteskaft og håndjern og i den stilling pisket og slått.

Jeg mistet i lang tid hørselen på det ene øre (har senere fått litt hørsel igjen.) Hele kroppen min var rød og blåstripet av piskeslag. Jeg var hoven og blåslått i øynene og ansiktet.

Vi ble tidligere i krigen fortalt at skulle vi engang komme ut for Gestapo, skulle vi skrike det vi kunne hvis de slo. Dette gjorde vi begge. Vi ble "behandlet" i hvert vårt kontor.

Ut på dagen i Veiten ble jeg spurt av Kesting (Gestapo) om hvor mange barn jeg hadde. Da jeg svarte på det, sa Kesting: Barn av et slikt fordervelig individ var ikke verd å leve.

Senere på dagen ble vi så overført til Bergen Kretsfengsel.

Det var en fæl tid. Jeg tror nesten at angsten for barna og for hva som mere skulle hende var det verste.

Trampler - den tyske fengselssjef, var svært hjelpsom mot oss fanger. Blant annet tillot han en av oppsynskvinnene å gå til lege og få hva jeg trengte, da jeg var syk av melkespreng. (Mitt yngste barn var jo bare baby da vi ble arrestert.) Ellers var Trampler en god mann for oss. Hvis jeg ikke tar feil, fikk han velge om han ville bli i Norge eller om han ville hjem til Tyskland. Det var altså de norske myndigheter som gav ham valget. Han reiste hjem til sin familie.

Jeg var også i forhør hos gestapisten Arnt. Han slo meg aldri, men låste meg fast med hendene bak stolryggen i håndjern. Han brukte åndelig tortur, det var like følt som kroppslig.

Gestapisten Kesting og hans danske tolk Hjelmsberg (han var like stor sadist som Kesteng) som jeg var utsatt for det første døgnet, ble etter krigen stilt for norsk domstol og skutt. Jeg var imidlertid ikke innkalt som vidne under rettssaken mot gestapistene, og hadde heller ikke tatt noe initiativ til å skaffe frem opplysninger om hva som var skjedd med min mann og meg.

Grunnen var vel at vi like etter krigen ikke var i form til å rippe opp i alt som hendte oss.

Fra Kretsfengslet ble vi overført til "Espeland". Min mann satt på "lenken". Det var i en av barakkene hvor hver celle var låst og der satt vakt døgnet rundt ute i gangen. Der var netting i nederste del av døren, så fangene kunne se ut, når de satt på gulvet. De fikk "prate" med hverandre.

Cellene lignet apebur.

En kort tid satt en av damene der, men ellers var det bare menn. Jeg satt i kvinnebarakken. Der var alle celledører åpne, så vi kunne gå omkring i barakken. Vi fikk arbeide der med forskjellig. Vi lappet gamle norske uniformer som fangene brukte. En tid måtte vi pusse ammunisjon med sandpapir. Vi fusket så godt vi kunne med pussingen.

Senere kom jeg på kjøkkenet og det var ettertraktede jobber. Vi fangene oss i mellom snakket lite om hva behandling vi hadde fått av Gestapo eller hva vi hadde arbeidet med.

Det verste av alt var når en av oss ble hentet til forhør. Da satt alle i spenning, hva gjør de med henne, kommer hun igjen osv. Ja, jeg tror nesten at selv tyskerjentene som satt i den andre enden av barakken fulgte med oss da.

Tyskerjentene satt på Espeland, som oftest på grunn av at de hadde smittet tyskere med venerisk sykdom. De var først ferdigbehandlet av lege, ble det sagt. Vi måtte være svært forsiktig. Hadde bare et vaskerom og et W.C. for oss alle.

To ganger i min tid på Espeland måtte vi alle ta lusekur. Huff!! Heldigvis hadde vi gode midler for det. Heldigvis var der noen bra mennesker av de tyske soldatene.

En av vaktene med et godt ansikt med snille blå øyner kom inn på "syvappell", og vi satt der og frøs. Fryser dere, sa han. Ja, det gjorde vi så tydelig at det nesten var unødvendig å spørre. Han sa da at det kunne hende at han glemte å lukke døren, men han husket det sikkert om 5 - 10 min. Veden lå like utenfor barakken. Han gikk, låste ikke, og så orget vi det vi kunne oss med ved og syntes straks at livet var betydelig bedre. En stund etter hørte vi at der ble låst.

Fra Espeland ble vi så overført til Møllergt. 19, hvor vi satt til krigens slutt. Min far ble løslatt til julen ved amnesti.

På nr. 19 var intet lovlig. Vi fikk "luften" når oppsynskvinnene fant det for godt. Vi var tre på en enecelle. En av damene var utdannet i gymnastikk, så hun trenet oss. Ellers spaserte vi, hver sin gang, frem og tilbake på den lille gulvplassen. Der var bare en seng, så to måtte sove på tynn-tynn madrass på gulvet. Om dagen ble så alt sengetøy og madrasser plassert på den eneste sengen. Vi holdt også selskaper - i fantasien. Da fortalte vi alt om hvordan bordet var dekket, hva mat vi serverte, hven gjestene var og hvordan de var antrukket. Nei, der var ingen rasjonering i de selskapene og hvor vi koste oss med dette.

Vi stjal, en dag vi var på lufting og en av vaktene ikke var på plass, en avis, Fritt Folk. Vi leste i smug og fant et kart som vi tok ut. Resten av tiden kunne vi så følge med på kartet hvor de allierte sto - etter nyhetene som vi mottok "telegrafisk" gjennom veggen. Morsealfabetet ble banket, med skaftet av en tannbørste. Vi følte da at friheten nærmet seg. Mine cellekamerater hadde sittet der 2½ og 3 år. Var humøret nede, prøvte jeg å sette det opp igjen. Jeg var jo så ny i

faget og sikkert mere optimistisk. Hver annen dag lovet jeg dem fred, så da endelig dagen opprant, ville de ikke tro meg, tross den klare blå himmelen og solen som jeg sa passet så godt til frihetsdagen. Da klokken var ca. 12 kom "telegrammet". Tyskerne hadde overgitt seg. Vi løftet krakkene våre og banket ned dem i veggen: Takk!! Vi gråt - vi danset - men så syntes det så utrolig. Vi satte oss ned og bare ventet. Minuttene var lange som timer. Så, da klokken var ca. 13.30 hørte vi "Ja, vi elsker" spilt et eller annet sted. Da tok vi hver vår krakk opp på sengen, løftet vinduet av og så. Utenfor var der hundrevis av mennesker som ropte og jublet. Ingen tok hensyn til politi, de bare fortsatte.

Så hørte vi der ble banket på vår dør, vi var oppdaget. Alle tre hoppet ned i en fart. To ganger før hadde vi alle tre fått 3 dagers vann og brød og en av oss var oppe i vinduet for å se klokken på kirkeuret. Ingen kom inn til oss denne gang. Så sunnet vi oss. Nu kunne tyskerne ikke gjøre oss noe. Litt senere hørte vi at celledørene ble åpnet, den ene etter den andre. Endelig kom de til oss. To tyske vakter, uten distinksjoner, sto utenfor. En av dem sa bare: Fried! lot døren stå åpen og gikk til neste celle. Vi "strømnet" ut fra alle celler og sto og bare så og lette etter våre, som også "satt" der.

En mann kom utenfra med en hel del sigarettpakker i en hjelm. Noen var åpnet, noen fulle. Det var gaver fra folk som sto utenfor fengslet, de tok det de hadde for å gi oss.

På tverrbroen i 4. etasje sto der 4 - 5 sivilkleddede menn. En av dem forklarte oss så: Han var sjef for de norske politistyrkene i Sverige og de hadde nu overtatt Akershus, Victoria Terrasse og nu Møllergt. 19.

Etter det ble "Ja, vi elsker" sunget, ja, det var som om taket ble løftet av nr. 19. Etterpå var det "Du fria" og etter det

ble der kimet i de to store klokkene i fengslet. Så fikk vi som hadde familie "med oss" i fengslet hilse på hverandre. Innen familien på det tidspunktet, ble jeg også alvorlig. Vi måtte så pakke det lille vi hadde med oss. Kl. 6 ble der så ordre om fortrest mulig å komme ut da der gikk rykter om at bl.a. Møllergaten var underminert. Vi skulle til Grini for å løslates.

Jeg vedlegger kartet som vel har interesse for Dem. To tele- I gården i Møllergt. 19 var der en hel del av byens representanter som ønsket oss velkommet ut. Ved utgangen til gaten hvor bussene sto var der to voksne og 4 - 6 barn som alle var i nasjonalbunad og med norsk flagg i hendene. For et herlig syn det var for oss. Vel i bussene, sendte folk utenfor inn til oss smørbrød, melk, sigaretter, penger. Jubelen var stor. Så drog vi til Grini hvor vi da overnattet til den 8. mai da vi ble kjørt hjem, hver til steder vi skulle bo.

Hver enkelt fange ble jo "siktet". Jeg vet i alle fall at en mannlige fange ikke slapp ut. Man hjalp tyskerne på alle måter, bl.a. lyttet han ved alle celledørene. Dette hadde vi fått beskjed om tidlig på alle celler.

Kvinnene fra Møllergaten var de første som slapp ut.

Det tok hele to dager før mennene kom ut. Der var nu også så mange fanger og alle papirer skulle være klare.

Det er min aller, aller største og lykkeligste dag i mitt liv. Så var det hjem til barn og familie og venner. Å få barna igjen var nu allikevel kanskje det aller herligste.

Hva som senere helsemessig og på annen måte var ettervirkning etter påkjenningen av fengselsoppholdet m.v. er ikke godt å vite med sikkerhet. Den yngste gutten vår døde 7 år gammel. Min mann døde en måned etter. Min datter ble meget syk. Alt

